

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 3749/2022
14.04.2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Слађане Накић Момировић, председника већа, Марине Милановић и Драгане Бољевић, чланова већа, у парници тужилаца АА, ББ и ВВ, свих из ..., које заступа Светлана Бојовић, адвокат из ..., против тужене ГГ из ..., коју заступа Радуле Перовић, адвокат из ..., ради поништаја завештања, одлучујући о ревизији тужила АА и ББ изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 8667/19 од 11.03.2021. године, у седници одржаној дана 14.04.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРЕИНАЧАВА СЕ пресуда Апелационог суда у Београду Гж 8667/19 од 11.03.2021. године, тако што се **ОДБИЈА** као неоснована жалба тужене и **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Основног суда у Смедереву П 108/19 од 03.06.2019. године.

Образложење

Пресудом Основног суда у Смедереву П 108/19 од 03.06.2019. године, ставом првим изреке, поништено је писмено завештање пред сведоцима завештаоца ДД, бив. из ..., сачињено 01.07.2015. године, због неспособности за расуђивање, због чега завештање не производи правно дејство. Ставом другим изреке, обавезана је тужена да накнади тужиоцима трошкове парничног поступка у износу од 228.290,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 8667/19 од 11.03.2021. године, ставом првим изреке, преиначена је првостепена пресуда, тако што је одбијен тужбени захтев тужилаца да се поништи писмено завештање пред сведоцима сада пок. ДД од 01.07.2015. године, пошто је завешталац био неспособан за расуђивање у тренутку његовог сачињавања, те да завештање не производи правно дејство. Ставом другим изреке укинута је решење о трошковима поступка садржано у ставу другом изреке првостепене пресуде и у том делу предмет враћен првостепеном суду на поновни поступак. Ставом трећим изреке предмет је враћен првостепеном суду ради доношења одлуке о евентуалном тужбеном захтеву за утврђење ништавости завештања.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужиоци су изјавили ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужена је доставила одговор на ревизију.

Испитујући побијану пресуду на основу члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/11, 49/13 - УС, 74/13-УС, 55/14, 87/18, 18/20), Врховни касациони суд је оценио да је ревизија тужилаца основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, 2010. године, по прекиду заједнице живота са супругом, тужиљом АА, сада пок. ДД, отац тужилаца ББ и ВВ, преселио се у викендицу у ..., где је засновао заједницу живота са туженом. Средином 2015. године дијагностификован му је карцином и забрањено му је да управља моторним возилом. Почев од 20. јуна, кад су деца почела да га посећују, говорио је успорено и неразговорно, тешко се кретао, обема рукама придржавао предмете и убрзо није могао да устане из кревета. Приликом пријема у болницу 02.07.2015. године имао је трзајеве у левој руци и ноzi и није одреаговао на њихово присуство. Дан пре тога сачињено је спорно писмено завештање пред сведоцима. У тренутку када је завештање потписала ЂЂ, један од тестаменталних сведока, осим ње и завештаоца нико други није био присутан, нити је било потписа на месту означеном за потпис другог сведока. Према налазу и мишљењу вештака психијатра достављеном уз тужбу, датом на основу смртовне листе Опште болнице "Свети Лука" у Смедереву и налаза Завода за радиолошку дијагностику "Солдо Медицина" из Београда, који је потврђен налазом и мишљењем од 24.03.2016. године, свест завештаоца била је, и приликом пријема у болницу и дан раније, квалитативно измењена у виду сопора, а код завештаоца је постојао потпуни недостатак тонууса у рукама. Здравствени поремећаји уочени приликом пријема у болницу нису настали у току једног дана, већ су се развијали постепено, од првих психичких поремећаја манифестованих три до четири недеље раније. Оба вештака била су мишљења да завешталац није био способан да расуђује, нити да се потпише на дан сачињавања спорног писмена. На рочишту од 03.06.2019. године тужиоци су појаснили да се њихов захтев за утврђење ништавости завештања из тужбе од 02.11.2015. године односи на поништај, односно на утврђење ништавости поменутог завештања.

Имајући у виду утврђено, првостепени суд је закључио да је тужбени захтев тужилаца основан и поништио као рушљиво наведено завештање на основу члана 166. Закона о наслеђивању, јер завешталац није био способан за расуђивање у тренутку сачињавања завештања, нити је био способан да га самостално потпише, а завештање притом није било истовремено потписано од оба сведока, нити га је завешталац претходно потписао, што су услови из члана 85. Закона о наслеђивању за сачињавање такве врсте завештања.

Другостепени суд је, одлучујући по жалби тужене, преиначио првостепену пресуду и одбио тужбени захтев за поништај предметног завештања, сматрајући да су тужиоци за разлог рушљивости сазнали најкасније 2.11.2015. године, а захтев за поништај ставили тек 03.06.2019. године (када је, по мишљењу другостепеног суда, тужба преиначена), дакле по истеку једногодишњег рока из члана 169. Закона о наслеђивању прописаног за поништај завештања рушљивог због завештајне неспособности, чиме су изгубили право да захтевају такву заштиту. Пошто према ставу другостепеног суда није било одлучено о евентуалном тужбеном захтеву за утврђење ништавости завештања, другостепени суд је списе предмета вратио првостепеном суду

на одлучивање у том делу и укинуо одлуку о трошковима поступка, јер иста зависи од коначног исхода парнице.

По оцени Врховног касационог суда, основано се ревизијом тужилаца указује да је другостепени суд, када је закључио да је тужбени захтев тужилаца неоснован и донео одлуку којом је одбио тужбени захтев за поништај завештања, погрешно применио материјално право.

Законом о парничном поступку, прописано је (члан 200) да је преиначење тужбе промена истоветности захтева, повећање постојећег или истицање другог захтева уз постојећи (став 1) и да тужба није преиначена ако је тужилац променио правни основ тужбеног захтева, ако је смањило тужбени захтев или ако је променио, допунио или исправио поједине наводе, тако да услед тога тужбени захтев није промењен (став 3). Суд ће да поступи по тужби и ако тужилац није навео правни основ тужбеног захтева, а ако је тужилац навео правни основ, суд није везан за њега (члан 192. став 4).

Законом о наслеђивању („Службени гласник РС“, број 46/95, 101/03 – одлука УС, 6/15) прописани су облик и услови за сачињавање писменог завештања пред сведоцима (члан 85). Завешталац који зна да чита и пише може завештање сачинити тако што ће пред два сведока изјавити да је већ сачињено писмено прочитао, да је то његова последња воља и потом се на писмену својеручно потписати (став 1); сведоци се истовремено потписују на самом завештању, а пожељно је да се назначи њихово својство сведока (став 2). Истим законом прописано је и да је завештање рушљиво, између осталог, ако га је сачинио онај ко није имао завештајну способност и ако при сачињавању завештања нису поштовани облик и услови одређени законом (члан 164). Поништај се може захтевати у року од једне године, и то ако је завештање рушљиво због завештајне неспособности - од дана сазнања за постојање узрока рушљивости (члан 169. став 1), а ако је рушљиво због повреде облика и непоштовања услова одређених законом – од дана сазнања за завештање (члан 170. став 1). У оба случаја прописан је и објективни рок од 10 година за поништај завештања, који тече од проглашења завештања, с тим што субјективни рок од једне године не може почети да тече пре проглашења завештања (чл. 169. став 2. и 170. став 2).

Правно дејство, према томе, може да произведе само такво завештање које је, слободно изражавајући своју вољу, сачинило завештајно способно лице у једном од облика који су прописани законом и чија је садржина сагласна позитивним прописима и правилима морала, па недостатак било којег од ових елемената у време завештања чини завештање непуноважним.

Врховни касациони суд налази да тужиоци, прецизирањем тужбе од 03.06.2019. године, нису преиначили тужбу. За промену истоветности захтева требало би да се преиначеном тужбом укаже на други животни догађај и да се постави захтев који се односи на другачије последице које би за странке произвела одлука, у односу на захтев претходно стављен тужбом. У конкретном случају међутим, нити је промењен животни догађај, нити се мења последица одлуке којом би се одлучило о једном или о другом захтеву (за утврђење ништавости или за поништај). Одредба члана 156. Закона о наслеђивању, којом је прописано да је ништаво завештање, између осталог, лица које је због неспособности за расуђивање потпуно лишено пословне способности (која се не односи на конкретан случај, јер завешталац није био лишен пословне способности) не искључује примену начела аутономије воље, једног од основних начела облигационог

права садржаног у члану 10. Закона о облигационим односима, према коме су стране у облигационим односима слободне, у границама принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја, да своје односе уреде по својој вољи. Дакле, основни предуслов за настанак било ког правног посла, па и завештања, јесте постојање слободно и озбиљно формиране воље и намере да правни посао настане. У супротном, ако такве воље нема, правни посао, дакле ни завештање, не настаје. У таквом случају наступа иста правна последица као и у ситуацијама када се завештање поништава, или се утврђује његова ништавост – ставља се ван правног промета правно неваљано завештање, тако да оно не производи правно дејство.

Да би писмено завештање пред сведоцима испуњавало услове пуноважности, како то произлази из цитираних одредаба Закона о наслеђивању, нужно је да је код завештаоца постојала озбиљна, стварна и слободна воља да сачини завештање, којим ће за случај смрти располагати својом имовином у корист завештајног наследника, као и способност да ту вољу изрази. Изјава овакве воље морала је бити дата пред два истовремено присутна сведока, тако што би завешталац изјавио да је већ сачињено писмено прочитао и да је то његова последња воља и што би се потом на том писмену својеручно потписао, након чега би се истовремено потписали и сведоци.

Међутим, у конкретном случају, у време сачињавања спорног завештања завешталац несумњиво није био способан да расуђује, дакле није био способан да слободно и озбиљно формира своју вољу, што завештање чини непостојећим. Осим тога, завешталац није био способан ни да изрази своју вољу, нити да је потврди (својим потписом), а сведоци нису били истовремено присутни када су потписивали завештање, па спорно завештање не испуњава ни законом прописани облик и услове, што га чини рушљивим у смислу члана 170. Закона о наслеђивању.

Прецизирајући да захтевају поништај завештања, тужиоци су само променили правни основ свог тужбеног захтева, за који суд и иначе није везан, а који је садржан и у захтеву за утврђење ништавости постављеном у тужби, и такво поступање не представља преиначење тужбе. Због наведеног се основано указује ревизијом да је другостепени суд, кад је закључио да је тужба преиначена и да су, будући да су такав захтев истакли по протеклу законом прописаног рока, тужиоци изгубили право да захтевају ту заштиту, и кад је одбио тужбени захтев, погрешно применио материјално право.

На основу изнетог Врховни касациони суд је преиначио другостепену пресуду тако што је одбио као неосновану жалбу тужене и потврдио првостепену пресуду, применом члана 416. став 1. ЗПП.

**Председник већа - судија
Слађана Накић Момировић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић